

Нова Січ

Здобувши перемогу в Полтавській битві, Петро I жорстоко розправився з Лівобережною Україною. Він наказав дотла спалити Батурич, а жителів гетьманської столиці знищити. Козаків, яких підозрювали в симпатіях до Мазепи, розстрілювали і вішали без суда і слідства. Царем був відданий наказ про знищення Хортиці.

Згодом Росія відчула, як не вистачає козацьких загонів. Адже південні кордони імперії практично залишилися без охорони, все частіше їх почали порушувати нагайські орди із причорноморських степів.

У 1734 році царський уряд дозволив козакам повернутися з татарських земель і влаштувати свій стан за прадавніми козацькими звичаями. Запорожці відновили Січ неподалік від нинішнього села Покровського і назвали Новою. Проіснувала вона до 1775 року.

Велике військово-містечко складалося із трьох частин. У центрі знаходився великий майдан, де запорожці вправлялися у муштрі і вчилися володіти зброєю. Тут відбувалися знамениті козацькі ради, на яких обговорювали найважливіші питання устрою Нової Січі, виносили вироки тим, хто нехтував козацькими законами і звичаями, обирали кошового. Навколо майдану розташовувалися невисокі продовговаті дерев'яні будівлі-курені, у яких жили запорожці. Серед куренів виділялися будинки старшини, церква та військові склади. Ця частина майдану була обнесена високим земляним валом із вежами. За валом знаходилася друга частина Нової Січі з крамницями, майстернями, житлами ремісників. До зовнішньої частини в 1735 році була прибудована невелика фортеця, названа Новосіченська, у якій постійно перебував гарнізон царського війська. У Петербурзі хоч і дозволили влаштувати Січ, але вирішили не спускати з неї очей.

Територію Нової Січі поділили на вісім паланок, які у свою чергу, розбивалися на слободи по 100-150 дворів. Загалом на Запоріжжі жило майже сто тисяч чоловік. Населення було неоднорідним: козаки поділялися на заможних і так звану сірому, яка, не маючи землі й роботи, виконувала службу в січовій залозі. Посполиті, тобто вільні селяни, звільнялися від служби, проте виконували багато різних повинностей на користь запорозького війська.

Військове та адміністративне управління Нової Січі зосереджувалося в руках виборної козацької старшини, що поділялася на кошову та паланкову. Кошовий отаман мав найвищу військову, адміністративну та судову владу на всій території Запорожжя. Військовий писар керував канцелярією, військовий суддя здійснював правосуддя і у випадку відсутності отамана перебирав його владу й обов'язки на себе. Військовому осавулу випадало наглядати за військовими складами, вести козацькі реєстри тощо. Військовий пушкар завідував артилерією, товмач військової канцелярії керував роботою перекладачів.

Понад сорок років проіснувала Нова Січ, оберігаючи південні кордони України, пильнуючи козацькі звичаї і традиції, у складі російських військ брала участь у російсько-турецьких війнах 1735-1736 та 1768-1774 роках.

Матеріал підібрала подр. Неля Лавриненко